

THINK NAMIBIA
Sustainable Forest
Management

EZANGURO LYOTJI YOYIPIRANGI MONAMIBIA

KAMBAPIRAMBUDI #3

USILI KEZANGURO YIPIRANGI MONAMIBIA

Sipirangi simwe kukosa N\$ 5,000 monometera daso.

Notona **75,000**. doyitji yoyipirangi kwa yi tuma mo- 2019, unene po kosirongo saChina.

Emoneko Iyoypirangi yomulyo lina sesupa morwa yitji (nsitwe) kuna kukura kuliwora, tayi ka pura nomvhura 100 yipo yi ka sike pomusika gokuyizangura >40 cm.

Mahina zokuteta: Kuteta yitji nomahina kumwe nokuyiapeka yipirangi posiruo sooso. Ngendeseso ezi kugenderera ntani kuvhukisa usimbu sivaroyipirangi ono hara.

Yimaliva yomoyipirangi mukoso musesu, morwa apa ava yi tumu ayo kapi yina hongwa.

Nongesefo dokurugana yipirangi kwa kudingungunikira asi ado kwa kara nomulyo gokusika ko **N\$ 24 miliyuna** zoyiwizamo nkenye mumvho kovanafarama navanya mavango.

Sisaha sokomawoko: Kusaha sitji va si gande mokuruganesa sisaha sasinene nomawoko, mokuganda sitji esi. Yangesi kugwana koyipirangi yoyisezu morwa sitji nasinje sina zonauka.

Ezanguro yitji kutanta asi ngendeseso zokuteta yitji nositambo sokugwana ko yitare, yipepa ndi nositambo sokugusa ko yipirangi. **Egendeso Iyezanguro yitji** kutanta asi egendeso lyokuruganesa runone ndi ezanguro lyoyitji nosinka soku yi nomena asi yi livhare simpe. Kwa hepa mafanayiko gomawa, nekeverero lyokuzangura, ntani kufirasinka enyango lyako.

MoNamibia, yitji yoyipirangi kuyizangwira morwa:

- Yipo va dikise ko mambo
- Va randese
- Va dike nonzugo dongesefa novadinguli
- Nombete, yipundi noyihongagura ngoso.
- Va randese koyirongo yoponze.

MoNamibia, ezanguro yipirangi lya kara paveta "kukwama mo" vetaturwapo zekungowiza zonomora 12 zemelima 2001, azo kwa fwaturura kuhamena epulisiro nombapira doyiviyauka neruganeso runone rowiza. Simpe va ka zi fwaturura mo **vetaturwapo zegendeso ekungonsitwe** lyemelima 2007 asi yiviyauka nayinje eyi kwa hepa mbapirapulisiro zina kutunda koruha rokutara nsitwe. Yoyinzi kuyigwana, <http://eia.met.gov.na>.

EGENDESO LYEGA KUTETA YITJI YOYIPIRANGI

1

Kurugana etarururo ndi evarururogona va ngungunire sivaroyipirangi oyo navavhura kuzangura kusikura efanekogendeso lyowiza.

2

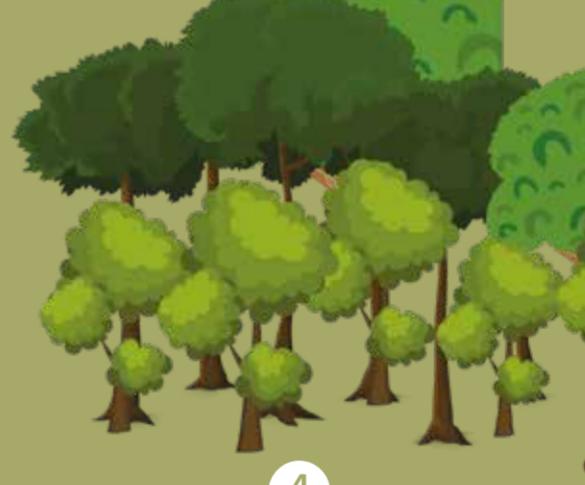
Ezanguro: Kukwama kefanekogendeso lyowiza, yitji noyimewa eyi va didilika tava yi zangura.

Nye ekeverero lya hepa kukara po nokunomena asi va ha zangwilira kupitakanesa nadi va manenene mo yitji ya kara noyipirangi yoyiwa/yomulyo.

Nkedihoroworo pokuzangura yitji yoyipirangi

Egendeso lyega yotuketa yitji eyi ono hara kuzangura yipirangi pwa hana ezonaguro yikwawo, eyi nayi vhura kuperuka siruwo sosire megunda lina. Eyi kuyirugana kukwama unene, nonometera doyitji yokuzangura ntani eyi nomu siga mo.

3

Evarururo konyima zomuzangura kuvhura kuhoroka nsene yina kara hepero.

Yitji kuvhura kuyikuna/ kutapeka momavango gena gokuyitengwira.

Yitji yoyipirangi moNamibia:

USIVI (*Guibourtia coleosperma*)
UGUVA (*Pterocarpus angolensis*)
UHAHE (*Baikiaea plurijuga*)
MUTUNDUNGU (*Burkea africana*)

Yimwe yoyitji eyi ava vhuru kuzangura va yi ruganese, nopal, yitoropora mounangesesa:

MBANGO (*Terminalia sericea*)
MUGORO (*Dichrostachys cinerea*)
MUPAPAMA (*Colophospermum mopane*)

NOMBAPIRAPULISIRO EZANGURO YIPIRANGI

1

Mberewa zorudi (Traditional Authority; TA) kugava mbapirapulisiro zezanguro mevango lyorudi.

→ **Mbapirapulisiro** ezi kwa kara hepero momavango gompongasano kumwe nomavango gekungowiza.
→ Momavango gopaumwene, mwenyaevango ga hepa kugava mbapira zouweki.

2

Foroma zombapirapulisiro kuzigava komberewa za karera po ekungowiza.

Nombapirapulisiro kudigwana:
→ Katima Mulilo naBukalo moZambezi
→ Rundu naDivundu moKavango Upumezuva.
→ Nkurenku moKavango Utoker
→ Eenhana, Okongo naOmafo moOhangwena
→ Windhoek moKhomas

3

Makonakono gevango kugarugana mberewa zekungowiza.

→ Kambapira kokazera kukgava komuhundili mbapira
→ Kambapira kokagehazeru kukatuma komberewa zonene koVenduka (Windhoek)
→ Ano kambapira kosinauguru ako kukapungura poopo pomerewa ana gwana ozo mbapirapulisiro

4

Yitundwamo yomakonakono kuyipulisira munamberewakurona.

Mbapirapulisiro yitji yoyinene

Mberewa zekungowiza kugava nombapirapulisiro kovagendesi evango lyokungirawiza kusikura mbapirafaneko zavo, morwa kusikura nkonihi-nkonihi zovagendesi novarandi.

Mberewa ezi kugava nombapirapulisiro edi hena: Zokupwagesesa, kuhwilidisa, matjingisiso, kusingisisa nokugendesa.

5

Mbapirapulisiro zokuzangwisa kuzigava vanamberewa vekungowiza.

Kurugana evaruro lyoyitji.

Kurugana makonakono goyitji yokuzangura.

Kutarurura noroli dokurondeka, nonotenga dokusimbira yitji.

Kugava matengeko nomfuto zokuzeruka, ntani kuvapaka modorongo.

Kugava marongo nonodeura kovakungiwiza kumwe novagendesiveta (Vaporosi).